EURÓPSKA
KOMISIA

VYSOKÁ PREDSTAVITEĽKA
ÚNIE PRE
ZAHRANIČNÉ VECI
A BEZPEČNOSTNÚ POLITIKU

V Bruseli 5. 12. 2018
JOIN(2018) 36 final

SPOLOČNÉ OZNÁMENIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, EURÓPSKEJ RADE, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Akčný plán proti dezinformáciám

1. ÚVOD

Sloboda prejavu je základnou hodnotou Európskej únie zakotvenou v Charte základných práv Európskej únie a v ústavách členských štátov. Naše otvorené demokratické spoločnosti závisia od schopnosti občanov pristupovať k širokej škále overiteľných informácií, aby mohli zaujať postoj k rôznym politickým otázkam. Tak sa občania môžu fundovane zúčastňovať na verejných diskusiách a vyjadrovať svoje preferencie prostredníctvom slobodných a spravodlivých politických procesov. Tieto demokratické procesy sú čoraz častejšie vystavené zámernému, rozsiahlemu a systematickému šíreniu dezinformácií.

Za dezinformáciu sa považuje overiteľne nepravdivá alebo zavádzajúca informácia, ktoré je vytvorená, prezentovaná a šírená na účely hospodárskeho zisku alebo zámerného zavádzania verejnosti a môže poškodiť verejný záujem [1] . Poškodenie verejného záujmu zahŕňa hrozby pre demokratické procesy, ako aj pre verejné statky, ako napríklad zdravie občanov Únie, životné prostredie alebo bezpečnosť. Medzi dezinformácie nepatria neúmyselné chyby v spravodajstve, satira a paródie, ani správy a komentáre naklonené jednej strane, ktoré sú takto zreteľne označené. Opatrenia uvedené v tomto akčnom pláne sú zamerané len na dezinformácie, ktoré sú zákonné podľa právnych predpisov Únie alebo vnútroštátnych právnych predpisov. Nie sú nimi dotknuté potenciálne uplatniteľné právne predpisy Únie ani ktoréhokoľvek členského štátu vrátane pravidiel týkajúcich sa nezákonného obsahu[2].

V nadväznosti na chemický útok v Salisbury a súvisiace závery Európskej rady[3] Komisia a vysoká predstaviteľka predložili spoločné oznámenie o posilnení odolnosti proti hybridným hrozbám [4], ktoré ako prioritnú oblasť ďalšej práce vyzdvihlo strategickú komunikáciu. Európska rada potom vyzvala *„vysokú predstaviteľku a Komisiu, aby v spolupráci s členskými štátmi a v súlade so závermi Európskej rady z marca 2015 predložili do decembra 2018 akčný plán s konkrétnymi návrhmi koordinovanej reakcie EÚ na výzvu, ktorú spôsobujú dezinformácie, vrátane návrhov vhodných mandátov a dostatočných zdrojov pre príslušné tímy ESVČ pre strategickú komunikáciu“*[5].

Tento akčný plán je odpoveďou na výzvu Európskej rady na prijatie opatrení s cieľom *„chrániť demokratické systémy Únie a bojovať proti dezinformáciám, a to aj v kontexte nadchádzajúcich európskych volieb“*[6]. Vychádza z existujúcich iniciatív Komisie a z práce osobitnej skupiny pre strategickú komunikáciu pre východ (East StratCom) Európskej služby pre vonkajšiu činnosť. Stanovujú sa v ňom opatrenia, ktoré má prijať Komisia a vysoká predstaviteľka za pomoci Európskej služby pre vonkajšiu činnosť a v spolupráci s členskými štátmi a Európskym parlamentom. Tento plán zahŕňa vstupy získané od členských štátov, a to aj na základe diskusií na zasadnutiach Rady[7], vo Výboroch stálych predstaviteľov I a II, v

---

1 Oznámenie o boji proti dezinformáciám na internete, COM(2018) 236.

2 Komisia navrhla cielené opatrenia na riešenie šírenia nezákonného obsahu na internete vrátane odporúčania o opatreniach na účinný boj proti nezákonnému obsahu na internete [C(2018) 1177]. Pozri aj návrh nariadenia o predchádzaní šíreniu teroristického obsahu na internete [COM(2018) 640], ako aj návrh revidovanej smernice o audiovizuálnych mediálnych službách schválený 6. novembra 2018.

3 Závery Európskej rady z 22. marca 2018.

4 JOIN(2018) 16.

5 Závery Európskej rady z 28. júna 2018.

6 Závery Európskej rady z 18. októbra 2018.

7 Pozri politickú diskusiu Riešenie problematiky šírenia dezinformácií online: výzvy pre mediálny ekosystém a závery Rady z 27. novembra 2018.

Politickom a bezpečnostnom výbore, príslušných pracovných skupinách Rady a na zasadnutiach strategickej komunikácie a politických riaditeľov z ministerstiev zahraničných vecí. Zohľadňuje sa v ňom aj spolupráca s kľúčovými partnermi Únie vrátane Organizácie Severoatlantickej zmluvy a skupiny G7[8].

V oznámení o boji proti dezinformáciám na internete („oznámenie z apríla“) sa zdôrazňuje kľúčová úloha občianskej spoločnosti a súkromného sektora (najmä platforiem sociálnych médií) pri riešení problému dezinformácií. V nadväznosti na tento podnet sa online platformy a reklamný priemysel v septembri 2018 dohodli na kódexe postupov v záujme zvýšenia transparentnosti na internete a ochrany občanov, najmä so zreteľom na voľby do Európskeho parlamentu v roku 2019, ale aj z dlhodobejšieho hľadiska. Teraz je nevyhnutné, aby títo aktéri plnili ciele, ktoré Komisia stanovila v apríli, a aby konali plne v súlade s kódexom postupov[9]. Okrem toho sa vytvára nezávislá sieť overovateľov informácií s cieľom rozvíjať schopnosť detegovať a odhaľovať dezinformácie, zatiaľ čo na úrovni Únie a na vnútroštátnej úrovni sa vyvíja trvalé úsilie o podporu mediálnej gramotnosti.

K tomuto akčnému plánu je pripojená správa o pokroku v súvislosti s aprílovým oznámením[10]. V správe sa opisuje pokrok dosiahnutý v súvislosti s rôznymi opatreniami, najmä pokiaľ ide o kódex postupov, podporu bezpečného, dôveryhodného a zodpovedného online ekosystému, činnosti spojené so zvyšovaním povedomia a mediálnej gramotnosti, ako aj podporu nezávislých médií a kvalitnej žurnalistiky.

Európska rada prvý raz uznala hrozbu dezinformačných kampaní na internete v roku 2015, keď požiadala vysokú predstaviteľku o riešenie dezinformačných kampaní Ruska. Bola vytvorená osobitná skupina East StratCom, ktorej úlohou je zaoberať sa touto problematikou a zvyšovať povedomie o nej. Okrem toho sa spoločným oznámením o boji proti hybridným hrozbám[11] v rámci Európskej služby pre vonkajšiu činnosť zriadilo stredisko pre hybridné hrozby, ktoré má pôsobiť ako jediné stredisko pre analýzu hybridných hrozieb. Nasledovalo aj zriadenie Európskeho centra excelentnosti pre boj proti hybridným hrozbám, ktoré sa delí o najlepšie postupy a podporuje činnosti Únie a Organizácie Severoatlantickej zmluvy v tejto oblasti.

Vzhľadom na voľby do Európskeho parlamentu v roku 2019 a viac ako 50 prezidentských, národných alebo miestnych/regionálnych volieb v členských štátoch do roku 2020 treba naliehavo zintenzívniť úsilie o zabezpečenie slobodných a spravodlivých demokratických procesov. Ohrozenie demokracie v ktoromkoľvek členskom štáte môže poškodiť Úniu ako celok. Dezinformácie sa navyše často zameriavajú na európske inštitúcie a ich zástupcov s cieľom oslabiť samotný európsky projekt. Komisia 12. septembra 2018 prijala

---

[8] V záväzku o ochrane demokracie pred zahraničnými hrozbami zo Charlevoix sa vedúci predstavitelia G7 zaviazali spoločne reagovať na zahraničné subjekty, ktoré sa snažia oslabiť naše demokratické spoločnosti a inštitúcie, volebné procesy, zvrchovanosť a bezpečnosť.

[9] Pozri aj závery Rady z 27. novembra 2018.

[10] COM(2018) 794.

[11] Definície hybridných hrozieb sú síce rôzne a musia zostať flexibilné, aby mohli reagovať na ich premenlivú povahu, ale súbor vystihuje rôzne nátlakové a podvratné činnosti a konvenčné a nekonvenčné metódy (t. j. diplomatické, vojenské, ekonomické a technologické), ktoré môžu rôzne štátne aj neštátne subjekty koordinovane využívať na dosiahnutie konkrétnych cieľov bez toho, aby formálne vyhlásili vojnu. Obyčajne je snahou zneužívať zraniteľnosť cieľa a vytvárať neprehľadné situácie s cieľom narušiť rozhodovacie procesy. Nástrojom týchto hybridných hrozieb môžu byť masívne dezinformačné kampane a využívanie sociálnych médií na propagandu alebo radikalizáciu, nábor a priame ovládanie priaznivcov. Pozri JOIN(2016) 18.

opatrenia[12] na zabezpečenie slobodných a spravodlivých európskych volieb a v prípade potreby odporučila používanie sankcií, a to aj pokiaľ ide o nezákonné používanie osobných údajov na ovplyvnenie výsledku volieb[13]. Okrem toho členské štáty musia súrne prijať opatrenia potrebné na zachovanie integrity svojich volebných systémov a infraštruktúry a otestovať ich ešte pred voľbami do Európskeho parlamentu.

Dezinformačné kampane, najmä zo strany tretích krajín, sú často jedným z prvkov hybridnej vojny[14], ktorá zahŕňa kybernetické útoky a hacking sietí[15]. Z dôkazov vyplýva, že zahraniční štátni aktéri čoraz viac využívajú dezinformačné stratégie, aby mohli ovplyvňovať spoločenské diskusie, podnecovať rozbroje a zasahovať do demokratického rozhodovania. Tieto stratégie sa zameriavajú nielen na členské štáty, ale aj na partnerské krajiny východného susedstva, ako aj južného susedstva, Blízkeho východu či africké krajiny.

V súvislosti s niekoľkými voľbami a referendami v EÚ boli zaznamenané dezinformácie, ktoré vytvárali a/alebo šírili ruské zdroje[16]. Medzi dobre zdokumentované prípady patria aj dezinformačné kampane súvisiace s vojnou v Sýrii[17], so zostrelením lietadla MH-17 na východe Ukrajiny[18] či s používaním chemických zbraní pri útoku v Salisbury[19].

2. DEZINFORMÁCIE: POROZUMENIE HROZBÁM A POSILNENIE EURÓPSKEJ REAKCIE

Dezinformácie sú rozvíjajúcou sa hrozbou, ktorá si vyžaduje nepretržité úsilie o zameranie sa na relevantných aktérov, vektory, nástroje, metódy, prioritné ciele a dosah. Niektoré ich formy, najmä dezinformácie objednané štátom, analyzuje stredisko EÚ pre hybridné hrozby v spolupráci s osobitnými strategicko-komunikačnými skupinami Európskej služby pre vonkajšiu činnosť a s podporou služieb členských štátov.

Za dezinformáciami môžu stáť subjekty tak vnútorné, teda v rámci členských štátov, ako aj vonkajšie, pričom môžu zahŕňať štátne subjekty (alebo subjekty sponzorované vládami) a neštátne subjekty. Podľa správ[20] viac ako 30 krajín používa dezinformácie a ovplyvňuje činnosti v rôznych formách, a to aj na domácej pôde. Využívanie dezinformácií aktérmi v

---

[12] Úplný prehľad opatrení možno nájsť v oznámení o zabezpečení slobodných a spravodlivých európskych volieb, COM(2018) 637 final.

[13] Tieto sankcie dopĺňajú tie stanovené vo všeobecnom nariadení o ochrane údajov (nariadenie 2016/679).

[14] Spoločný rámec pre boj proti hybridným hrozbám: reakcia Európskej únie, JOIN(2016) 18 final.

[15] Tieto kybernetické útoky môžu zahŕňať cielené zásahy určené na zhromažďovanie citlivých informácií pri príprave únikov alebo zmanipulovaných únikov, prevzatie účtov sociálnych médií, účty v sociálnych médiách riadené botmi a narušenie systémov informačných technológií napríklad vysielacích spoločností alebo volebných komisií.

[16] Pozri napríklad správu oddelenia pre plánovanie politiky a Inštitútu pre strategický výskum Francúzska: https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/information_manipulation_rvb_cle838736.pdf.

[17] Spoločné vyhlásenie 17 členských štátov Organizácie pre zákaz chemických zbraní (OPCW) o chemických útokoch v sýrskej Doume: https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/manipulation-of-information/article/syria-chemical-attacks-in-douma-7-april-joint-statement-by-france-and-16-other.

[18] Pokiaľ ide o dezinformačnú kampaň o MH-17, pozri stránky osobitnej skupiny East StratCom: https://euvsdisinfo.eu/mh17-time-is-running-out-for-disinformation/ a https://euvsdisinfo.eu/flight-mh-17-three-years-on-getting-the-truth-out-of-eastern-ukraine/, ako aj vyhlásenie spoločného vyšetrovacieho tímu: https://www.om.nl/onderwerpen/mh17-crash/@104053/reaction-jit-to/.

[19] https://euvsdisinfo.eu/timeline-how-russia-built-two-major-disinformation-campaigns/.
Pokiaľ ide o ruskú kybernetickú činnosť zameranú na OPCW v Haagu, pozri: https://www.government.nl/latest/news/2018/10/04/netherlands-defence-intelligence-and-security-service-disrupts-russian-cyber-operation-targeting-opcw.

[20] Pozri https://freedomhouse.org/report/freedom-net/freedom-net-2017.

rámci členských štátov je čoraz väčším zdrojom obáv v celej Únii. Na jej území boli hlásené aj prípady dezinformácií motivovaných neštátnymi subjektmi, napríklad v súvislosti s očkovaním[21]. Pokiaľ ide o externých aktérov, presvedčivé dôkazy poukazujú na Ruskú federáciu. K dezinformačným stratégiám sa však uchyľujú aj ďalšie tretie krajiny, ktoré sa rýchlo učia z metód Ruskej federácie.

Podľa strediska EÚ pre hybridné hrozby predstavujú najväčšiu hrozbu pre EÚ dezinformácie zo strany Ruskej federácie[22]. Sú totiž systematické, opierajú sa o dostatok zdrojov a ich rozsah je oproti iným krajinám neporovnateľný. Pokiaľ ide o koordináciu, úrovne zamerania a strategické dôsledky, dezinformácie pochádzajúce z Ruska sú súčasťou širšej hybridnej hrozby, ktorá využíva mnohé nástroje, páky a aj neštátne subjekty.

Neustále cielené dezinformačné kampane proti Únii, jej inštitúciám a politikám sa v očakávaní volieb do Európskeho parlamentu v roku 2019 pravdepodobne ešte zvýšia. **Preto sú potrebné naliehavé a okamžité opatrenia na ochranu Únie, ako aj jej inštitúcií a občanov pred dezinformáciami.**

Významnými kanálmi šírenia dezinformácií sa stali sociálne médiá, pričom niekedy, ako napríklad v prípade Cambridge Analytica, sa dezinformácie zameriavajú na konkrétnych používateľov. Tí sú identifikovaní tak, že sa neoprávnene pristupuje k ich osobným údajom, ktoré sa potom zneužívajú, pričom konečným cieľom je ovplyvniť výsledky volieb. Nedávne dôkazy poukazujú na to, že na šírenie dezinformácií sa čoraz viac využívajú aj súkromné služby odosielania správ[23]. Techniky zahŕňajú videomanipuláciu (tzv. deepfakes) a falšovanie úradných dokumentov, používanie internetového automatizovaného softvéru (botov) na šírenie a znásobovanie kontroverzného obsahu a diskusií v sociálnych médiách a útoky trollov na profily v sociálnych médiách a krádež informácií. Zároveň však v mnohých regiónoch naďalej zohrávajú dôležitú úlohu tradičnejšie metódy, ako napríklad televízia, noviny, internetové stránky a reťazové e-maily. Používané nástroje a techniky sa menia rýchlo – **reakcia nesmie zaostávať**.

Okrem prijímania opatrení v rámci členských štátov a na úrovni celej Únie má Únia významný záujem spolupracovať s partnermi v troch prioritných regiónoch – v krajinách východného a južného susedstva Únie a na západnom Balkáne. Odhaľovanie dezinformácií v krajinách susediacich s Úniou ide ruka v ruke s riešením problému na jej vlastnom území.

Európska služba pre vonkajšiu činnosť zriadila osobitné strategicko-komunikačné skupiny zložené z odborníkov s príslušnými jazykovými zručnosťami a znalosťami s cieľom riešiť tento problém a rozvíjať reakčné stratégie. Úzko spolupracujú s útvarmi Komisie na koordinovanom a konzistentnom prístupe ku komunikácii v regiónoch.

Na základe akčného plánu v oblasti strategickej komunikácie, ktorý bol prijatý 22. júna 2015, zahŕňa mandát osobitnej skupiny East StratCom tri oblasti činnosti: i) účinná komunikácia a presadzovanie politík Únie týkajúcich sa východného susedstva; ii) posilňovanie celkového mediálneho prostredia vo východnom susedstve a v členských štátoch vrátane podpory slobody médií a upevňovanie postavenia nezávislých médií a iii) zlepšovanie schopnosti Únie

[21] Pozri COM(2018) 245 a COM(2018) 244.

[22] Ruská vojenská doktrína výslovne uznáva informačnú vojnu ako jednu z oblastí, ktorými sa zaoberá: https://www.rusemb.org.uk/press/2029.

[23] Podľa Oxfordskej univerzity v tomto roku sa o platformy priamej výmeny správ opierali dezinformačné kampane najmenej v 10 krajinách.

predpovedať dezinformačné činnosti zo strany Ruskej federácie, reagovať na ne a riešiť ich. V nadväznosti na závery Rady z decembra 2015 a júna 2017 Európska služba pre vonkajšiu činnosť zriadila dve dodatočné osobitné skupiny: osobitnú skupinu pre západný Balkán[24] zameranú na daný región a osobitnú skupinu pre Juh[25] zameranú na krajiny Blízkeho východu, severnej Afriky a Perzského zálivu.

Osobitná skupina East StratCom od svojho zriadenia účinne informuje o politikách Únie vo východnom susedstve Únie, a to najmä prostredníctvom rôznych kampaní. Okrem toho osobitná skupina East StratCom katalogizovala, analyzovala a zviditeľnila viac ako 4 500 príkladov dezinformácií zo strany Ruskej federácie, pričom odhalila mnohé prípady dezinformačnej rétoriky. Zároveň poukázala na nástroje, techniky a zámery dezinformačných kampaní s cieľom zvýšiť informovanosť o nich. Zameriava sa na krajiny Východného partnerstva a na ruské domáce a medzinárodné médiá a jej prístup spočíva v tom, že na základe zhromaždených dôkazov odhaľuje používané trendy, témy, metódy a kanály a zvyšuje povedomie o nich.

Mal by sa preto zachovať mandát osobitnej skupiny East StratCom a mandát ďalších dvoch strategicko-komunikačných osobitných skupín (pre západný Balkán a pre Juh) by sa zasa mal preskúmať z hľadiska rastúceho rozsahu a významu dezinformačných činností v týchto regiónoch a potreby zvýšiť povedomie o nepriaznivom vplyve dezinformácií.

3. OPATRENIA V ZÁUJME KOORDINOVANEJ REAKCIE ÚNIE NA DEZINFORMÁCIE

Riešenie dezinformácií si vyžaduje politické odhodlanie a jednotné opatrenia s cieľom mobilizovať všetky zložky štátnej správy (vrátane orgánov pre boj proti hybridným hrozbám či kybernetickú bezpečnosť, spravodajských a strategicko-komunikačných subjektov, orgánov pre ochranu údajov, volebných orgánov, orgánov presadzovania práva a mediálnych orgánov). Malo by sa tak robiť v úzkej spolupráci s podobne zmýšľajúcimi partnermi na celom svete. V tejto súvislosti je potrebná úzka spolupráca medzi inštitúciami Únie, členskými štátmi, občianskou spoločnosťou a súkromným sektorom, najmä online platformami.

Koordinovaná reakcia na dezinformácie prezentované v tomto akčnom pláne je založená na štyroch pilieroch:

i) zlepšovanie schopností inštitúcií Únie, pokiaľ ide o detekciu, analýzu a odhaľovanie dezinformácií;
ii) posilňovanie koordinovaných a spoločných reakcií na dezinformácie;
iii) mobilizácia súkromného sektora pri boji proti dezinformáciám;
iv) zvyšovanie informovanosti a zlepšovanie odolnosti spoločnosti.

1. PILIER: ZLEPŠOVANIE SCHOPNOSTÍ INŠTITÚCIÍ ÚNIE, POKIAĽ IDE O DETEKCIU, ANALÝZU A ODHAĽOVANIE DEZINFORMÁCIÍ

Ak sa má účinne riešiť hrozba dezinformácií, treba posilniť osobitné strategicko-komunikačné jednotky Európskej služby pre vonkajšiu činnosť, delegácie Únie a stredisko EÚ pre hybridné hrozby tým, že sa im poskytne ďalší špecializovaný personál, napríklad odborníci na ťaženie z údajov a ich analýzu, ktorí pomôžu spracúvať

[24] Závery Rady o rozširovaní a procese stabilizácie a pridruženia z 15. decembra 2015.
[25] Závery Rady o boji proti terorizmu prijaté 19. júna 2017.

príslušné dáta. Je tiež dôležité využívať služby viacerých služieb monitorovania médií, aby bola pokrytá širšia škála zdrojov a jazykov a mohol sa realizovať ďalší výskum a štúdie o dosahu a vplyve dezinformácií. Okrem toho treba investovať do analytických nástrojov, ako je špecializovaný softvér na ťaženie, organizovanie a agregovanie veľkých objemov digitálnych údajov.

Posilnenie strategicko-komunikačných tímov Európskej služby pre vonkajšiu činnosť sa uskutoční v dvoch krokoch.

V krátkodobom horizonte sa očakáva, že rozpočet na strategickú komunikáciu sa v roku 2019 viac ako zdvojnásobí[26], pričom pred európskymi voľbami vznikne aspoň 11 pozícií. Zo strednodobého hľadiska[27] sa v strategicko-komunikačných tímoch a v ústredí strediska EÚ pre hybridné hrozby požiada o nové pozície stálych úradníkov a ďalšie pracovné miesta sa otvoria aj v delegáciách. Počas nasledujúcich dvoch rokov tak pribudne 50 až 55 zamestnancov.

K ďalším synergiám dôjde medzi útvarmi Komisie a Európskou službou pre vonkajšiu činnosť, napríklad pokiaľ ide o spoločné využívanie nástrojov alebo navrhovanie komunikačných kampaní.

Základom práce na problematike dezinformácií sú analýzy hrozieb a hodnotenia spravodajských informácií. Mali by sa v plnej miere využiť odborné znalosti Spravodajského a situačného centra na analýzu vyvíjajúceho sa charakteru dezinformačných kampaní.

Na riešení dezinformácií budú s príslušnými delegáciami Únie a Komisiou úzko spolupracovať osobitné strategicko-komunikačné skupiny. Konkrétne budú spolupracovať s internou sieťou Komisie proti dezinformáciám, ktorá bola zriadená po aprílovom oznámení[28].

Členské štáty by mali dopĺňať a podporovať opatrenia inštitúcií Únie zvyšovaním svojich vnútroštátnych schopností a podporou potrebného zvýšenia zdrojov pre inštitúcie Únie.

Opatrenie 1: Najmä vzhľadom na voľby do Európskeho parlamentu v roku 2019, ale aj s dlhodobejšou perspektívou vysoká predstaviteľka v spolupráci s členskými štátmi posilní osobitné strategicko-komunikačné skupiny a delegácie Únie náborom ďalších zamestnancov a novými nástrojmi potrebnými na detekciu, analýzu a odhaľovanie dezinformačných činností. Členské štáty by v prípade potreby mali zvýšiť aj svoju vnútroštátnu kapacitu v tejto oblasti a podporovať potrebné zvýšenie zdrojov pre osobitné strategicko-komunikačné skupiny a delegácie Únie.

Opatrenie 2: Vysoká predstaviteľka preskúma mandáty osobitných strategicko-komunikačných skupín pre západný Balkán a pre Juh, aby mohli účinne riešiť dezinformácie v týchto regiónoch.

[26] Súčasné diskusie o rozpočte na rok 2019 predpokladajú zvýšenie z 1,9 milióna EUR v roku 2018 na 5 miliónov v roku 2019.

[27] Prostredníctvom zmien rozpočtu na rok 2019 a/alebo návrhu rozpočtu na rok 2020.

[28] Táto sieť zahŕňa zástupcov generálnych riaditeľstiev Komisie a jej zastúpení. Komisia takisto nedávno spolu s Európskou službou pre vonkajšiu činnosť a Európskym parlamentom zriadila pracovnú skupinu zameranú na boj proti dezinformáciám pred voľbami do Európskeho parlamentu.

2. PILIER: POSILŇOVANIE KOORDINOVANÝCH A SPOLOČNÝCH REAKCIÍ NA DEZINFORMÁCIE

Prvé hodiny po zverejnení dezinformácií sú rozhodujúce pre detekciu, analýzu a reakciu na ne. Preto sa zriadi **systém včasného varovania, ktorý bude okamžite upozorňovať na dezinformačné kampane** a opierať sa o špecializovanú technologickú infraštruktúru. Uľahčí sa tým výmena údajov a posudzovanie v záujme spoločného situačného povedomia, koordinovaného prideľovania a reakcií a efektívneho využívania času a zdrojov.

Vzhľadom na vytvorenie systému včasného varovania by **každý členský štát mal v súlade so svojou inštitucionálnou štruktúrou určiť kontaktný bod, ktorý by bol v ideálnom prípade súčasťou strategicko-komunikačných oddelení**. Tento kontaktný bod by vydával varovania a zabezpečoval koordináciu so všetkými ostatnými príslušnými vnútroštátnymi orgánmi, ako aj s Komisiou a Európskou službou pre vonkajšiu činnosť. Tým nebudú dotknuté existujúce právomoci vnútroštátnych orgánov podľa práva Únie a/alebo vnútroštátneho práva alebo iných častí tohto akčného plánu. Ak sa dezinformácie týkajú volieb alebo fungovania demokratických inštitúcií v členských štátoch, vnútroštátne kontaktné miesta by mali úzko spolupracovať s vnútroštátnymi volebnými sieťami[29]. V tomto prípade by o výsledkoch práce systému včasného varovania mala byť informovaná aj Európska sieť spolupráce pri voľbách[30], najmä s cieľom výmeny informácií o hrozbách relevantných pre voľby a podpory prípadných sankcií. Online platformy by mali spolupracovať s kontaktnými miestami, o ktoré sa opiera systém včasného varovania, a to najmä počas volebných období, aby bolo možné poskytovať relevantné a včasné informácie.

Systém včasného varovania by mal byť úzko prepojený s existujúcimi kapacitami fungujúcimi 24 hodín denne, ako je napríklad Koordinačné centrum pre reakcie na núdzové situácie[31] a Situačné stredisko Európskej služby pre vonkajšiu činnosť[32]. Ako kanály na výmenu informácií by sa mohli použiť aj stredisko EÚ pre hybridné hrozby Spravodajského a situačného centra, prípadne príslušné pracovné skupiny Rady. Komisia a vysoká predstaviteľka zabezpečia pravidelnú výmenu informácií a najlepších postupov s kľúčovými partnermi, a to aj v rámci skupiny G7 a Organizácie Severoatlantickej zmluvy.

Na boj proti dezinformáciám a na odrádzanie od nich je nevyhnutná rýchla reakcia opierajúca sa o účinnú komunikáciu založenú na faktoch, a to aj v prípadoch dezinformácií týkajúcich sa záležitostí a politík Únie. Je to dôležité, ak sa má podporovať otvorená a demokratická diskusia bez manipulácie – okrem iného aj v kontexte nadchádzajúcich volieb do Európskeho parlamentu. Inštitúcie Únie[33] a členské štáty musia zlepšiť svoju schopnosť účinne reagovať a komunikovať. Komisia už zvýšila svoje

---

[29] Pozri odporúčanie C(2018) 5949 o sieťach spolupráce pri voľbách, transparentnosti na internete, ochrane pred kybernetickými bezpečnostnými incidentmi a boji proti dezinformačným kampaniam v súvislosti s voľbami do Európskeho parlamentu. Tieto siete budú spájať národné volebné orgány, orgány na reguláciu audiovizuálnych médií, orgány pre kybernetickú bezpečnosť a ochranu údajov, ako aj príslušné expertné skupiny, napríklad v oblasti mediálnej gramotnosti. Spolu s inštitúciami Únie budú tvoriť Európsku sieť spolupráce pri voľbách. Európska sieť spolupráce pri voľbách prvýkrát zasadne v januári 2019.

[30] Zriadená na základe odporúčania z 12. septembra 2018.

[31] Koordinačné centrum pre reakcie na núdzové situácie je zriadené podľa článku 7 rozhodnutia (EÚ) č. 1313/2013 o mechanizme Únie v oblasti civilnej ochrany.

[32] Situačné stredisko je stály útvar Európskej služby pre vonkajšiu činnosť, ktorý poskytuje celosvetové monitorovanie a situačné povedomie. Je súčasťou Spravodajského a situačného centra EÚ a pôsobí ako informačné centrum pre všetky relevantné zainteresované strany z európskych inštitúcií.

[33] V rámci Komisie by si kľúčovú úlohu, pokiaľ ide o vyvracanie chybných informácií uverejnených v médiách, zachovali členovia kolégia komisárov, kancelária hovorcu a zastúpenia Komisie.

financovanie kvalitnejších komunikačných činností, ktoré sa budú realizovať prostredníctvom jej regionálnych komunikačných programov, a to aj v susedstve Únie, a prostredníctvom delegácií Únie. Inštitúcie Únie sa aktívne podieľajú na komunikácii o európskych opatreniach a politikách v Únii. Kľúčovú úlohu pri lokálne cielenom informovaní zohrávajú najmä zastúpenia Komisie a styčné úrady Európskeho parlamentu v členských štátoch, a to aj pokiaľ ide o poskytovanie nástrojov na vyvracanie mýtov a šírenie faktov[34].

Spolupráca medzi členskými štátmi a inštitúciami Únie by sa mala ďalej posilňovať, najmä pokiaľ ide o výmenu informácií, spoločné učenie, zvyšovanie informovanosti, proaktívne výmeny správ a výskum. V záujme zlepšenia situačného povedomia a reakčných kapacít členských štátov a inštitúcií Únie je potrebné, aby si intenzívnejšie vymieňali spravodajské informácie. Proaktívna a objektívna komunikácia o hodnotách a politikách Únie je účinná najmä vtedy, keď ju uskutočňujú priamo členské štáty. Na tento účel Komisia a vysoká predstaviteľka vyzývajú členské štáty, aby zintenzívnili svoje komunikačné úsilie a bránili Úniu a jej inštitúcie pred dezinformačnými kampaňami.

Opatrenie 3: Komisia a vysoká predstaviteľka v spolupráci s členskými štátmi do marca 2019 zavedú systém včasného varovania na boj proti dezinformačným kampaniam, pričom budú úzko spolupracovať s existujúcimi sieťami, Európskym parlamentom, ako aj Organizáciou Severoatlantickej zmluvy a mechanizmom rýchlej reakcie skupiny G7.

Opatrenie 4: V súvislosti s nadchádzajúcimi európskymi voľbami Komisia v spolupráci s Európskym parlamentom zintenzívni svoje úsilie v oblasti komunikácie o hodnotách a politikách Únie. Úsilie v oblasti komunikácie o hodnotách a politikách Únie by mali výrazne posilniť aj členské štáty.

Opatrenie 5: Komisia a vysoká predstaviteľka posilnia v spolupráci s členskými štátmi strategickú komunikáciu v susedstve Únie.

3. PILIER: MOBILIZÁCIA SÚKROMNÉHO SEKTORA PRI BOJI PROTI DEZINFORMÁCIÁM

V boji proti problému dezinformácií zohrávajú kľúčovú úlohu online platformy, inzerenti a reklamný priemysel, keďže jeho rozsah priamo súvisí so schopnosťou platforiem znásobovať, zacieľovať a šíriť dezinformačné správy zlomyseľných aktérov. Keďže v minulosti tento problém vhodne neriešili, Komisia ich v apríli 2018 vyzvala, aby svoje snahy zintenzívnili. V tejto súvislosti bol 26. septembra 2018 uverejnený kódex postupov proti šíreniu dezinformácií[35]. Najväčšie online platformy, ktoré podpísali kódex postupov, sa zaviazali prijať konkrétne kroky ešte pred voľbami do Európskeho parlamentu v roku 2019.

[34] Viaceré zastúpenia Komisie vypracovali nástroje na popieranie dezinformácií prispôsobené miestnej situácii, ako napríklad Les Décodeurs de l'Europe vo Francúzsku, UE Vero Falso v Taliansku, Euromyty.sk na Slovensku a komiksová súťaž zameraná na vyvracanie mýtov o EÚ v Rakúsku či séria komiksov v Rumunsku.

[35] https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/code-practice-disinformation. Pôvodní signatári kódexu 16. októbra uzavreli aj formálny dodatok, v ktorom uviedli, aké záväzky bude každý signatár dodržiavať. Súčasťou bola aj tabuľka s relevantnými najlepšími firemnými postupmi, ako aj medzníkmi celkového vykonávania kódexu v EÚ. Medzi pôvodnými signatármi sú najväčšie online platformy (Facebook, Google, Youtube, Twitter), poskytovatelia softvéru (Mozilla), inzerenti, ako aj viaceré obchodné združenia zastupujúce online platformy a reklamný priemysel. Kódex postupov by mal vytvoriť transparentnejší, dôveryhodnejší a spoľahlivejší online ekosystém a mal by chrániť používateľov pred dezinformáciami.

Komisia vyzýva všetkých signatárov kódexu postupov, aby činnosti a postupy zakotvené v ňom začali realizovať rýchlo a účinne na celoúnijnej úrovni a aby sa zameriavali na opatrenia, ktoré sú naliehavé a relevantné pre zabezpečenie integrity volieb do Európskeho parlamentu v roku 2019. Veľké online platformy by mali predovšetkým okamžite i) zabezpečiť kontrolu umiestňovania a transparentnosti politickej reklamy na základe účinných hĺbkových kontrol totožnosti sponzorov; ii) zatvoriť falošné účty, ktoré vykazujú aktivitu v rámci ich služieb, a iii) identifikovať automatizované boty a zodpovedajúcim spôsobom ich označiť. Online platformy by navyše mali spolupracovať s národnými orgánmi na reguláciu audiovizuálnych médií a s nezávislými overovateľmi faktov a výskumníkmi s cieľom odhaľovať dezinformačné kampane a upozorňovať na ne – najmä počas volebných období – a zabezpečiť, aby bol overený obsah viditeľnejší a rozšírenejší.

Komisia bude za pomoci Skupiny európskych regulačných orgánov pre audiovizuálne mediálne služby (ERGA)[36] monitorovať plnenie záväzkov zo strany signatárov kódexu postupov a bude pravidelne informovať o tom, či a v akom rozsahu si jednotlivé platformy tieto záväzky plnia. S cieľom umožniť účinné a komplexné monitorovanie by mali platformy do konca tohto roka Komisii poskytnúť aktuálne a úplné informácie o opatreniach, ktoré prijali na splnenie spomínaných záväzkov. Komisia tieto informácie uverejní v januári 2019. Platformy by takisto od januára 2019 mali pravidelne poskytovať úplné informácie o tom, ako si plnia záväzky, a to aj v odpovediach na konkrétne žiadosti Komisie, aby bolo možné cielene monitorovať dodržiavanie kódexu pred voľbami do Európskeho parlamentu. Aj tieto informácie budú uverejnené.

Okrem toho sa v kódexe postupov stanovuje, že signatári po dvanástich mesiacoch predložia komplexné správy. Tieto správy by mali obsahovať úplné údaje a informácie, ktoré Komisii umožnia dôkladné posúdenie. Na tomto základe **Komisia, ktorej budú asistovať nezávislí experti a skupina ERGA, posúdi celkovú účinnosť kódexu postupov**. Komisia môže takisto požiadať o pomoc Európske audiovizuálne observatórium.

Komisia poznamenáva, že celková účinnosť kódexu závisí od čo najširšej účasti online platforiem a internetového reklamného priemyslu. Vyzýva preto aj ďalšie relevantné zainteresované strany, aby k nemu pristúpili.

Opatrenie 6: Komisia zabezpečí dôkladné a nepretržité monitorovanie vykonávania kódexu postupov. V prípade potreby, a najmä so zreteľom na voľby do Európskeho parlamentu, bude dbať na jeho rýchle a účinné dodržiavanie. Na konci počiatočného 12-mesačného obdobia uplatňovania kódexu vykoná jeho komplexné posúdenie. Ak by sa preukázalo, že vykonávanie a dosah kódexu postupov nie sú uspokojivé, Komisia môže navrhnúť ďalšie opatrenia vrátane opatrení regulačnej povahy.

4. PILIER: ZVYŠOVANIE INFORMOVANOSTI A ZLEPŠOVANIE ODOLNOSTI SPOLOČNOSTI

Ak sa má zlepšiť odolnosť spoločnosti proti hrozbe, ktorú predstavujú dezinformácie, je nevyhnutné zvyšovať informovanosť verejnosti. Východiskovým bodom je lepšie

[36] Skupina európskych regulačných orgánov pre audiovizuálne mediálne služby sa skladá zo všetkých príslušných regulačných orgánov všetkých členských štátov. Poskytuje Komisii technické poradenstvo v mnohých oblastiach súvisiacich s uplatňovaním smernice, uľahčuje spoluprácu medzi národnými regulačnými orgánmi a/alebo subjektmi a medzi národnými regulačnými orgánmi a/alebo subjektmi a Komisiou. Revidovaná smernica o audiovizuálnych mediálnych službách ďalej posilnila úlohu tejto skupiny, najmä pokiaľ ide o platformy na zdieľanie videí.

pochopenie zdrojov dezinformácií, zámerov, nástrojov a cieľov, ktoré sa za nimi skrývajú, ale aj našej vlastnej zraniteľnosti. Pri identifikácii kľúčových zraniteľných miest vo všetkých členských štátoch by mohla pomôcť spoľahlivá vedecká metodika[37]. Je nevyhnutné pochopiť, ako a prečo sa občania, a niekedy celé spoločenstvá, nechajú oklamať dezinformačnou rétorikou, a definovať komplexnú reakciu na tento jav.

Zvyšovanie odolnosti zahŕňa aj špecializované kurzy, verejné konferencie a diskusie, ako aj iné formy spoločného učenia pre médiá. Súčasťou je aj posilnenie všetkých sektorov spoločnosti, a najmä zlepšenie mediálnej gramotnosti občanov s cieľom pochopiť, ako odhaliť dezinformácie a brániť sa pred nimi.

Komplexná reakcia na dezinformácie si vyžaduje aktívnu účasť občianskej spoločnosti. **V oznámení a odporúčaní [38] , ktoré sú súčasťou súboru opatrení na zabezpečenie slobodných a spravodlivých európskych volieb (tzv. balík predpisov o voľbách) sa členské štáty vyzývajú, aby spolupracovali s médiami, online platformami, poskytovateľmi informačných technológií a inými subjektmi** v oblasti zlepšovania informovanosti s cieľom zvýšiť transparentnosť volieb a vybudovať dôveru vo volebné procesy. V tejto súvislosti je v rámci príprav na voľby do Európskeho parlamentu potrebná aktívna účasť členských štátov a následné opatrenia.

Pri chápaní štruktúr, ktoré podporujú dezinformácie, a mechanizmov, ktoré formujú spôsob šírenia online, zohrávajú kľúčovú úlohu nezávislí overovatelia faktov a výskumníci. Títo odborníci navyše vďaka svojim činnostiam zvyšujú informovanosť o rôznych typoch dezinformačných hrozieb a môžu prispieť k zmierneniu ich negatívneho vplyvu. Je potrebné posilniť ich schopnosť identifikovať a odhaľovať dezinformačné hrozby a uľahčiť cezhraničnú spoluprácu. Na základe opatrení uvedených v aprílovom oznámení sa musia rozšíriť národné multidisciplinárne tímy nezávislých overovateľov faktov a akademických výskumníkov s osobitnými znalosťami o miestnom informačnom prostredí. To si vyžaduje podporu a spoluprácu členských štátov, aby sa uľahčilo fungovanie európskej siete overovateľov faktov pri plnom rešpektovaní nezávislosti overovacích a výskumných činností. Komisia bude v rámci programu Nástroj na prepájanie Európy[39] financovať digitálnu platformu, ktorá bude spájať nezávislé národné multidisciplinárne tímy.

S cieľom zvýšiť informovanosť a odolnosť verejnosti bude Komisia ďalej zintenzívňovať svoje úsilie a súčasné aktivity v oblasti mediálnej gramotnosti, aby lepšie vybavila občanov Únie na identifikáciu a riešenie problému dezinformácií[40]. Členské štáty by mali urýchlene zaviesť ustanovenie revidovanej smernice o audiovizuálnych mediálnych službách, podľa ktorého majú podporovať a rozvíjať zručnosti v oblasti mediálnej gramotnosti[41].

---

[37] To by sa mohlo ďalej preskúmať v rámci Monitorovania plurality médií – projektu spolufinancovaného Európskou úniou a realizovaného Centrom pre pluralitu a slobodu médií vo Florencii.

[38] Pozri odporúčanie Komisie o sieťach spolupráce pri voľbách, transparentnosti na internete, ochrane pred kybernetickými bezpečnostnými incidentmi a boji proti dezinformačným kampaniam v súvislosti s voľbami do Európskeho parlamentu, C(2018) 5949.

[39] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1316/2013 z 11. decembra 2013 o zriadení Nástroja na prepájanie Európy, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 913/2010 a zrušujú sa nariadenia (ES) č. 680/2007 a (ES) č. 67/2010.

[40] Medzi takéto iniciatívy bude patriť knižničné a vzdelávacie centrum Únie pre online mediálnu gramotnosť či iné nástroje mediálnej gramotnosti.

[41] Článok 33a revidovanej smernice o audiovizuálnych mediálnych službách.

Komisia navrhla financovanie rozvoja nových nástrojov na lepšie pochopenie a boj proti dezinformáciám na internete vo svojom návrhu programu Horizont Európa[42]. Komisia bude v prípade potreby podporovať aj informačné kampane na zvýšenie informovanosti používateľov o najnovších technológiách (napr. deepfakes).

Pre fungovanie demokratickej spoločnosti je nevyhnutná práca nezávislých médií. Komisia[43] bude preto pokračovať v podpore nezávislých médií a investigatívnych novinárov, keďže prispievajú k odhaľovaniu dezinformácií. Okrem toho bude pokračovať v realizácii osobitných programov týkajúcich sa mediálnej podpory, ktorá bude zahŕňať aj finančné granty, a profesionalizácie v susedstve Únie[44].

Opatrenie 7: Najmä so zreteľom na európske voľby v roku 2019, ale aj na dlhšie obdobie Komisia a vysoká predstaviteľka v spolupráci s členskými štátmi zorganizujú cielené kampane pre verejnosť a kurzy pre médiá a tvorcov verejnej mienky v Únii a jej susedstve s cieľom zvýšiť informovanosť o negatívnych dosahoch dezinformácií. Bude pokračovať úsilie o podporu práce nezávislých médií a kvalitnej žurnalistiky, ako aj výskumu o dezinformáciách, aby sa dalo na tento jav komplexne reagovať.

Opatrenie 8: Členské štáty by v spolupráci s Komisiou mali podporovať vytváranie multidisciplinárnych tímov nezávislých overovateľov informácií a výskumníkov so špecifickými znalosťami miestnych informačných prostredí s cieľom detegovať a odhaľovať dezinformačné kampane na rôznych sociálnych sieťach a v digitálnych médiách.

Opatrenie 9: V rámci Týždňa mediálnej gramotnosti v marci 2019 Komisia v spolupráci s členskými štátmi podporí cezhraničnú spoluprácu medzi odborníkmi z oblasti mediálnej gramotnosti, ako aj zavedenie praktických nástrojov na podporu mediálnej gramotnosti verejnosti. Členské štáty by mali navyše urýchlene zaviesť ustanovenia smernice o audiovizuálnych mediálnych službách týkajúce sa mediálnej gramotnosti.

Opatrenie 10: So zreteľom na nadchádzajúce európske voľby v roku 2019 by členské štáty mali zabezpečiť účinné nadviazanie na balík predpisov o voľbách, najmä príslušné odporúčanie. Komisia bude pozorne sledovať vykonávanie tohto balíka a v prípade potreby poskytne príslušnú podporu a poradenstvo.

4. ZÁVERY

Dezinformácie sú pre európske demokracie a spoločnosti veľkou výzvou a Únia sa nimi musí zaoberať, pričom musí rešpektovať európske hodnoty a slobody. Dezinformácie totiž podkopávajú dôveru občanov v demokraciu a demokratické inštitúcie. Navyše prispievajú k polarizácii verejných názorov, zasahujú do demokratických rozhodovacích procesov a môžu sa zneužívať aj na rozvracanie európskeho projektu. Môže to mať značné nepriaznivé účinky

[42] COM(2018) 435.

[43] Program Kreatívna Európa (ak bude prijatý) prispeje k posilneniu európskeho mediálneho sektora, rozmanitosti a pluralizmu novinárskeho obsahu, ako aj ku kritickému prístupu k mediálnemu obsahu prostredníctvom mediálnej gramotnosti, COM(2018) 438.

[44] Komisia financuje projekt s názvom openmediahub, ktorého cieľom je: i) poskytovať novinárom v susedstve potrebné zručnosti na nezávislé a objektívne spravodajstvo; ii) zlepšovať kvalifikáciu redakčných pracovníkov a iii) rozširovať sieť odborníkov na médiá a novinárov v susedstve. Pokiaľ ide o západný Balkán, Komisia poskytuje finančnú podporu na zriadenie siete novinárskych združení, budovanie dôvery v médiá a posilnenie súdnych systémov v záujme ochrany slobody prejavu. V tejto oblasti Komisia podporuje aj verejnoprávne médiá, nové nezávislé médiá či zvyšovanie kvality a profesionality žurnalistiky.

na spoločnosť v celej Únii, najmä pred voľbami do Európskeho parlamentu, ktoré sa budú konať v roku 2019.

Na zachovanie demokratického procesu a dôvery občanov k verejným inštitúciám na vnútroštátnej úrovni aj na úrovni Únie je potrebné pevné odhodlanie a rýchle opatrenia. V tomto akčnom pláne sú stanovené kľúčové opatrenia na boj proti dezinformáciám s oporou koordinovaného prístupu inštitúcií Únie a členských štátov. Zdôrazňuje aj opatrenia, ktoré majú rôzne subjekty prednostne prijať pred voľbami do Európskeho parlamentu v roku 2019. Členské štáty by mali zintenzívniť svoju solidaritu a brániť Úniu pred hybridnými útokmi vrátane útokov, pri ktorých sa používajú dezinformácie.

Zároveň je dlhodobým cieľom to, aby sa Únia a jej susedstvo stali odolnejšími proti dezinformáciám. To si vyžaduje nepretržité a trvalé úsilie o podporu vzdelávania a mediálnej gramotnosti, žurnalistiky, overovateľov faktov, výskumných pracovníkov a občianskej spoločnosti ako celku.

Komisia a vysoká predstaviteľka preto:

- pripomínajú, že všetci relevantní inštitucionálni aktéri, ako aj súkromný sektor, najmä online platformy, a občianska spoločnosť ako celok musia spolupracovať na účinnom riešení všetkých rozličných aspektov hrozby, ktorú predstavujú dezinformácie,

- vyzývajú Európsku radu, aby schválila tento akčný plán,

- vyzývajú členské štáty, aby spolupracovali pri vykonávaní opatrení stanovených v tomto akčnom pláne,

- prioritne vyzývajú všetky príslušné subjekty, aby realizovali tie opatrenia, ktoré sú naliehavé a relevantné v rámci príprav na nadchádzajúce voľby do Európskeho parlamentu v máji 2019.